मार्कण्डेयपुराणम्

वेदव्यासः

Exported from Wikisource on २३ जनवरीमासः २०२४

91

अथैकनवतितमोऽध्यायः ।

रौच्यवर्णनम्

मार्कण्डेय उवाच

सावर्णिकमिदं सम्यक्प्रोक्तं मन्वन्तरं तव ।

तथैव देवीमाहात्म्ये महिषासुरघातनम् ।।१

उत्पत्तयश्च या देव्या मातॄणां च महाहवे ।

तथैव सम्भवो देव्याश्चामुण्डाया यथा भवः ।।२

शिवदूत्याश्च माहात्म्यं वधः शुम्भनिशुम्भयोः ।

रक्तबीजवधश्चैव सर्वमेतत्तवोदितम् ।।३

श्रूयतां मुनिशार्दूल सावर्णिकमथापरम् ।

दत्तपुत्रश्च सावर्णिर्भावी यो नवमो मनुः ।।४

कथयामि मनोस्तस्य ये देवा मुनयो नृपाः ।

पारा मरीचिभर्गाश्च सुधर्माणस्तथा सुराः ।।५

एते त्रिधा भविष्यन्ति सर्वे द्वादशका गणाः ।

तेषामिन्द्रो भविष्यस्तु सहस्राक्षो महाबलः ।।६

साम्प्रतं कार्तिकेयो यो वह्निपुत्रः षडाननः ।

अद्भुतो नाम शक्रोऽसौ भावी तस्यान्तरे मनोः ।।७

मेधातिथिर्वसुः सत्यो ज्योतिष्मान्द्युतिमांस्तथा ।

सप्तर्षयोऽन्यः सबलस्तथान्यो हव्यवाहनः ।।८

धृष्टकेतुर्बर्हकेतुः खड्गहस्तो निरामयः ।

पृथुश्रवास्तथार्चिष्मान्भूरिद्युम्नो बृहज्जयः ।।९

एते नृपसुतास्तस्य दत्तपुत्रस्य वै नृपाः ।

मनोस्तु दशमस्यान्यच्छृणु मन्वन्तरं द्विज ।।91.१०

मन्वन्तरे च दशमे ब्रह्मपुत्रस्य धीमतः ।

सुखासीना निरुद्धाश्च द्विप्रकाराः सुराः स्मृताः ।।११

शतसंख्या हि ते देवा भविष्या भाविनो मनोः ।

यत्पुत्राणां शतं भावि तद्देवानां तदा शतम् ।।१२

शान्तिरिन्द्रस्तथा भावी सर्वैरिन्द्रगुणैर्युतः ।

सप्तर्षींस्तान्निबोध त्वं ये भविष्यन्ति वै तदा ।।१३

आपोमूर्तिर्हविष्मांश्च सुकृती सत्य एव च ।

नाभागोऽप्रतिमश्चैव वासिष्ठश्चैव सप्तमः ।।१४

सुक्षेत्रश्चोत्तमौजाश्च भूरिषेणश्च वीर्यवान् ।
शतानीकोऽथ वृषभो ह्यनमित्रो जयद्रथः ।।१५
भूरिद्युम्नः सुपर्वा च तस्यैते तनया मनोः ।
भविष्या धर्मपुत्रस्य सावर्णस्यान्तरं शृणु ।।१६
विहङ्गमाः कामगाश्च निर्माणरतयस्तथा ।
त्रिःप्रकारा भविष्यन्ति एकैकस्त्रिंशको गणः ।।१७
मासर्तुदिवसा ये तु निर्माणपतयस्तु ते ।
विहङ्गमा रात्रयोऽथ मौहूर्त्ताः कामगा गणाः ।।१८
इन्द्रो वृषाख्यो भविता तेषां प्रख्यातविक्रमः ।
हविष्मांश्च वरिष्ठश्च ऋष्टिरन्यस्तथारुणिः ।।१९
निश्चरश्चानघश्चैव विष्टिश्चान्यो महामुनिः ।
सप्तर्षयोऽन्तरे तस्मिन्नग्नितेजाश्च सप्तमः ।।91.२०
सर्वत्रगः सुशर्मा च देवानीकः पुरूद्वहः ।
हेमधन्वा दृढायुश्च भाविनस्तत्सुता नृपाः ।।२१
द्वादशे रुद्रपुत्रस्य प्राप्ते मन्वन्तरे मनोः ।
सावर्णाख्याश्च ये देवा मुनयश्च शृणुष्व तान् ।।२२
सुधर्माणः सुमनसो हरितो रोहितस्तथा ।

सुवर्णाश्च सुरास्तत्र पञ्चैते दशका गणाः ।।२३
तेषामिन्द्रस्तु विज्ञेय ऋतधामा महाबलः ।
सर्वैरिन्द्रगुणैर्युक्ताः सप्तर्षीनपि मे शृणु ।।२४
द्युतिस्तपस्वी सुतपास्तपोमूर्तिस्तपोनिधिः ।
तपोरतिस्तथैवान्यः सप्तमस्तु तपोधृतिः ।।२५
देववानुपदेवश्च देवश्रेष्ठो विदूरथः ।
मित्रवान्मित्रविन्दश्च भाविनस्तत्सुता नृपाः ।।२६
त्रयोदशस्य पर्याये रौच्याख्यस्य मनोः सुरान् ।
सप्तर्षींश्च नृपाञ्श्चैव गदतो मे निशामय ।।२७
सुधर्माणः सुरास्तत्र सुकर्माणस्तथापरे ।
सुशर्माणः सुरा ह्येते समस्ता मुनिसत्तम ।।२८
महाबलो महावीर्यस्तेषामिन्द्रो दिवस्पतिः ।
भविष्यानथ सप्तर्षीन्गदतो मे निशामय ।।२९
धृतिमानव्ययश्चैव तत्त्वदर्शी निरुत्सुकः ।
निर्मोहः सुतपाश्चान्यो निष्प्रकम्पश्च सप्तमः ।।91.३०
चित्रसेनो विचित्रश्च नियतिर्निर्भयो दृढः ।
सुनेत्रः क्षत्रबुद्धिश्च सुव्रतश्चैव तत्सुताः ।।३१

इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे रौच्यमन्वन्तर एकनवतितमोऽध्यायः ।

९१ ।

92

अथ द्विनवतितमोऽध्यायः

रुच्युपाख्यानवर्णनम्

मार्कण्डेय उवाच

रुचिः प्रजापतिः पूर्वं निर्ममो निरहंकृतः ।

यत्रास्तमितशायी च चचार पृथिवीमिमाम् । ।१

अनग्निमनिकेतं तमेकाहारमनाश्रमम् ।

विमुक्तसङ्गं तं दृष्ट्वा प्रोचुस्तत्पितरो मुनिम् । ।२

पितर ऊचुः

वत्स कस्मात्त्वया पुण्यो न कृतो दारसंग्रहः ।

स्वर्गापवर्गहेतुत्वाद्बन्धस्तेनानिशं विना । ।३

गृही समस्तदेवानां पितॄणां च तथार्हणाम् ।

ऋषीणामतिथीनां च कुर्वंल्लोकानुपाश्नुते । ।४

स्वाहोच्चारणतो देवान्स्वधोच्चारणतः पितॄन् ।

विभजत्यन्नदानेन भूताद्यानतिथीनपि । ।५

स त्वं दैवादृणाद्बन्धं बन्धमस्मदृणादपि ।

अवाप्नोषि मनुष्यर्षिभूतेभ्यश्च दिनेदिने ।।६

अनुत्पाद्य सुतान्देवानसन्तर्प्य पितॄंस्तथा ।

भूतादींश्च कथं मौढ्यात्सुगतिं गन्तुमिच्छसि ।।७

क्लेशमेवैहिकं पुत्र मन्यामोऽत्र भवेत्तव ।

मृतस्य नरकं तद्वत्क्लेशमेवान्यजन्मनि ।।८

रुचिरुवाच

परिग्रहोऽतिदुःखाय पापायाधोगतेस्तथा ।

भवत्यतो मया पूर्वं न कृतो दारसंग्रहः ।।९

आत्मनः संयमो योऽयं क्रियतेऽक्षनियन्त्रणात् ।

स मुक्तिहेतुर्न भवत्यासावपि परिग्रहात् ।।92.१०

प्रक्षाल्यतेऽनुदिवसं यदात्मा निष्परिग्रहैः ।

ममत्वपङ्कदिग्धोऽपि चित्ताम्भोभिर्वरं हि तत् ।।११

अनेकभवसंभूतकर्मपङ्कांकितो बुधैः ।

आत्मा सद्वासनातोयैः प्रक्षाल्यो नियतेन्द्रियैः ।।१२

पितर ऊचुः

युक्तं प्रक्षालनं कर्तुमात्मनो नियतेन्द्रियैः ।

किन्तु लेपाय मार्गोऽयं यत्र त्वं पुत्र वर्तसे ।।१३

पञ्चर्णदीनैरशुभं नुद्यतेऽनभिसन्धितैः ।

फलैस्तथोपभोगैश्च पूर्वकर्मशुभाशुभैः ।।१४

एवं न बन्धो भवति कुर्वतः कारणात्मकः ।

न च बन्धाय तत्कर्म भवत्यनभिसन्धितम् ।।१५

पूर्वकर्म कृतं भोगैः क्षीयतेऽहर्निशं तथा ।

सुखदुःखात्मकैर्वत्स पुण्यापुण्यात्मकैर्नृणाम् ।।१६

एवं प्रक्षाल्यते प्राज्ञैरात्मा बन्धाच्च रक्षयते ।

न त्वेवमविवेकेन पापपङ्केन लिप्यते ।।१७

रुचिरुवाच

अविद्या पठ्यते वेदः कर्ममार्गः पितामहाः ।

तत्कथं कर्मणो मार्गे भवन्तो योजयन्ति माम् ।।१८

पितर ऊचुः

अविद्या सत्यमेवैतत्कर्म नैतन्मृषावचः ।

किन्तु विद्या परिप्राप्तौ हेतु कर्म न संशयः ।।१९

विहिताकरणात्पुंभिरसद्भिः क्रियते तु यः ।

संयमो मुक्तये नासौ प्रत्युताऽधोगतिप्रदः ।।92.२०

प्रक्षालयामीति भवान्वत्सात्मानं तु मन्यते ।

विहिताकरणोद्भूतैः पापैस्त्वं तु विलिप्यसे ।।२१

अविद्याप्युपकाराय विषवज्जायते नृणाम् ।

अनुष्ठिताभ्युपायेन बन्धायान्यायतो हि सा ।।२२

तस्माद्वत्स कुरुष्व त्वं विधिवद्दारसंग्रहम् ।

मां जन्म विफलं तेऽस्तु असम्प्राप्य तु लौकिकम् ।।२३

रुचिरुवाच

वृद्धोऽहं साम्प्रतं को मे पितरः सम्प्रदास्यति ।

भार्यां तथा दरिद्रस्य दुष्करो दारसंग्रहः ।।२४

पितर ऊचुः

अस्माकं पतनं वत्स भवतश्चाप्यधोगतिः ।

नूनं भावि भवित्री च नाभिनन्दसि नो वचः ।।२५

मार्कण्डेय उवाच

इत्युक्त्वा पितरस्तस्य पश्यतो मुनिसत्तम ।

बभूवुः सहसाऽदृश्या दीपा वाताहता इव ।।२६

इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे रुच्युपाख्याने द्विनवतितमोऽध्यायः ।

९२ ।

8

अथ त्रिनवतितमोऽध्यायः

पितृस्तवनवर्णनम्

मार्कण्डेय उवाच

स तेन पितृवाक्येन भृशमुद्विग्नमानसः ।

कन्याभिलाषी विप्रर्षिः परिबभ्राम मेदिनीम् ।।१

कन्यामलभमानोऽसौ पितृवाक्याग्निदीपितः ।

चिन्तामवाप महतीमतीवोद्विग्नमानसः ।।२

किं करोमि क्व गच्छामि कथं मे दारसंग्रहः ।

क्षिप्रं भवेत्पितॄणां यो ममाभ्युदयकारकः ।।३

इति चिन्तयतस्तस्य मतिर्जाता महात्मनः ।

तपसाराधयाम्येनं ब्रह्माणं कमलोद्भवम् ।।४

ततो वर्षशतं दिव्यं तपस्तेपे स वेधसम् ।

दिदृक्षुः सुचिरं कालं परं नियममास्थितः ।।५

ततः स्वं दर्शयामास ब्रह्मा लोकपितामहः ।

उवाच तं प्रसन्नोऽस्मीत्युच्यतामभिवाञ्छितम् ।।६

ततोऽसौ प्रणिपत्याह ब्रह्माणं जगतो गतिम् ।

पितॄणां वचनात्तेन यत्कर्तुमभिवाञ्छितम् ।।

ब्रह्मा चाह रुचिं विप्रं श्रुत्वा तस्याभिवाच्छितम् ।।७

ब्रह्मोवाच

प्रजापतिस्त्वं भविता स्रष्टव्या भवता प्रजाः ।

सृष्ट्वा प्रजाः सुतान्विप्र समुत्पाद्य क्रियास्तथा ।।८

कृत्वा कृताधिकारस्त्वं ततः सिद्धिमवाप्स्यसि ।

स त्वं यथोक्तं पितृभिः कुरु दारपरिग्रहम् ।।९

कामं चेममभिध्याय क्रियतां पितृपूजनम् ।

त एव तुष्टाः पितरः प्रदास्यन्ति तवेप्सितान् ।।

पत्नीं सुतांश्च सन्तुष्टाः किं न दद्युः पितामहाः ।।93.१०

मार्कण्डेय उवाच

इत्यृषेर्वचनं श्रुत्या ब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः ।

नद्या विविक्ते पुलिने चकार पितृतर्पणम् ।।११

तुष्टाव च पितॄन्विप्रः स्तवैरेभिस्तथादृतः ।

एकाग्रः प्रयतो भूत्वा भक्तिनम्रात्मकन्धरः ।।१२

रुचिरुवाच

नमस्येऽहं पितॄञ्छ्राद्धे ये वसन्त्यधिदेवताः ।

देवैरपि हि तर्प्यन्ते ये च श्राद्धे स्वधोत्तरैः ।।१३
नमस्ये ऽहं पितॄन्स्वर्गे ये तर्प्यन्ते महर्षिभिः ।
श्राद्धैर्मनोमयैर्भक्त्या भुक्तिमुक्तिमभीप्सुभिः ।।१४
नमस्ये ऽहं पितॄन्स्वर्गे सिद्धाः सन्तर्पयन्ति यान् ।
श्राद्धेषु दिव्यैः सकलैरुपहारैरनुत्तमैः ।।१५
नमस्ये ऽहं पितॄन्भक्त्या ये ऽर्च्यन्ते गुह्यकैरपि ।
तन्मयत्वेन वाञ्छद्भिरृद्धिमात्यन्तिकीं पराम् ।।१६
नमस्ये ऽहं पितॄन्मर्त्यैरर्च्यन्ते भुवि ये सदा ।
श्राद्धेषु श्रद्धयाभीष्टलोकप्राप्तिप्रदायिनः ।।१७
नमस्ये ऽहं पितॄन्विप्रैरर्च्यन्ते भुवि ये सदा ।
वाञ्छिताभीष्टालाभाय प्राजापत्यप्रदायिनः ।।१८
नमस्ये ऽहं पितॄन्ये वै तर्प्यन्ते ऽरण्यवासिभिः ।
वन्यैः श्राद्धैर्यताहारैस्तपोनिर्धूतकिल्बिषैः ।।१९
नमस्ये ऽहं पितॄन्विप्रैर्नैष्ठिकव्रतचारिभिः ।
ये संयतात्मभिर्नित्यं सन्तर्प्यन्ते समाधिभिः ।।93.२०
नमस्ये ऽहं पितॄञ्छ्राद्धै राजन्यास्तर्पयन्ति यान् ।
कव्यैरशेषैर्विधिवल्लोकत्रयफलप्रदान् ।।२१

नमस्ये ऽहं पितॄन्वैश्यैरर्च्यन्ते भुवि ये सदा ।

स्वकर्माभिरतैर्नित्यं पुष्पधूपान्नवारिभिः ।।२२

नमस्ये ऽहं पितॄञ्छ्राद्धैर्ये शूद्रैरपि भक्तितः ।

सन्तर्प्यन्ते जगत्यत्र नाम्ना ख्याताः सुकालिनः ।।२३

नमस्ये ऽहं पितॄञ्छ्राद्धैः पाताले या महासुरैः ।

सन्तर्प्यन्ते स्वधाहारास्त्यक्तदम्भमदैः सदा ।।२४

नमस्ये ऽहं पितॄञ्छ्राद्धैरर्च्यन्ते ये रसातले ।

भोगैरशेषैर्विधिवन्नागैः कामानभीप्सुभिः ।।२५

नमस्ये ऽहं पितॄञ्छ्राद्धैः सर्पैः सन्तर्पितान्सदा ।

तत्रैव विधिवन्मन्त्रभोगसम्पत्समन्वितैः ।।२६

पितॄन्नमस्ये निवसन्ति साक्षाद्ये देवलोके च तथान्तरिक्षे ।

महीतले ये च सुरादिपूज्यास्ते मे प्रतीच्छन्तु मयोपनीतम् ।।२७

पितॄन्नमस्ये परमात्मभूता ये वै विमाने निवसन्ति मूर्ताः ।

यजन्ति यानस्तमलैर्मनोभिर्योगीश्वराः क्लेशविमुक्तिहेतून् ।।२८

पितॄन्नमस्ये दिवि ये च मूर्ताः स्वधाभुजः काम्यफलाभिसन्धौ ।

प्रदानशक्ताः सकलेप्सितानां विभुक्तिदा येऽनभिसंहितेषु ।।२९

तृप्यन्तु तेऽस्मिन्पितरः समस्ता इच्छावतां ये प्रदिशन्ति कामान्

।

सुरत्वमिन्द्रत्वमतोऽधिकं वा सुतान्पशून्स्वानि बलं गृहाणि ।।

93.३०

सोमस्य ये रश्मिषु येऽर्कबिम्बे शुक्ले विमाने च सदा वसन्ति ।

तृप्यन्तु तेऽस्मिन्पितरोऽन्नतोयैर्गन्धादिना पुष्टिमितो व्रजन्तु ।।

३१

येषां हुतेऽग्नौ हविषा च तृप्तिर्ये भुञ्जते विप्रशरीरसंस्थाः ।

ये पिण्दानेन मुदं प्रयान्ति तृप्यन्तु तेऽस्मिन्पितरोऽन्नतोयैः ।।

३२

ये खड्गिमांसेन सुरैरभीष्टैः कृष्णैस्तिलैर्दिव्यमनोहरैश्च ।

कालेन शाकेन महर्षिवर्यैः सम्प्रीणितास्ते मुदमत्र यान्तु ।।३३

कव्यान्यशेषाणि च यान्यभीष्टान्यतीव तेषाममरार्चितानाम् ।

तेषां तु सान्निध्यमिहास्तु पुष्पगन्धान्नभोज्येषु मया कृतेषु ।।३४

दिने दिने ये प्रतिगृह्णतेऽर्चां मासांतपूज्यां भुवि येऽष्टकासु ।

ये वत्सरान्तेऽभ्युदये च पूज्याः प्रयान्तु ते मे पितरोऽत्र तृप्तिम् ।

।३५

पूज्या द्विजानां कुमुदेन्दुभासो ये क्षत्रियाणां च नवार्कवर्णाः ।

तथा विशां ये कनकावदाता नीलीनिभाः शूद्रजनस्य ये च ।।३६
तेऽस्मिन्समस्ता मम पुण्यगन्धधूपान्नतोयादिनिवेदनेन ।
तथाग्निहोमेन च यान्तु तृप्तिं सदा पितृभ्यः प्रणतोऽस्मि तेभ्यः ।
।३७
ये देवपूर्वाण्यतितृप्तिहेतोरश्नन्ति कव्यानि शुभाहुतानि ।
तृप्ताश्च ये भूतिसृजो भवन्ति तृप्यन्तु तेऽस्मिन्प्रणतोऽस्मि तेभ्यः
।।३८
रक्षांसि भूतान्यसुरांस्तथोग्रान्निर्नाशयन्तस्त्वशिवं प्रजानाम् ।
आद्याः सुराणाममरेशपूज्या तृप्यन्तु तेऽस्मिन् प्रणतोऽस्मि
तेभ्यः ।।३९
अग्निष्वात्ता बर्हिषद आज्यपाः सोमपास्तथा ।
व्रजन्तु तृप्तिं श्राद्धेऽस्मिन्पितरस्तर्पिता मया ।।93.४०
अग्निष्वात्ताः पितृगणाः प्राचीं रक्षन्तु मे दिशम् ।
तथा बर्हिषदः पान्तु याम्यां ये पितरः स्मृताः ।।४१
प्रतीचीमाज्यपास्तद्वदुदीचीमपि सोमपाः ।
रक्षोभूतपिशाचेभ्यस्तथैवासुरदोषतः ।।४२
सर्वतश्चाधिपस्तेषां यमो रक्षां करोतु मे ।

विश्वो विश्वभुगाराध्यो धर्मो धन्यः शुभाननः ।।४३

भूतिदो भूतिकृद्भूतिः पितॄणां ये गणा नव ।

कल्याणः कल्यताकर्त्ता कल्यः कल्यतराश्रयः ।।४४

कल्यताहेतुरनघः षडिमे ते गणाः स्मृताः ।

वरो वरेण्यो वरदः पुष्टिदस्तुष्टिदस्तथा ।।४५

विश्वपाता तथा धाता सप्तैवैते तथा गणाः ।

महान्महात्मा महितो महिमावान्महाबलः ।।४६

गणाः पञ्च तथैवैते पितॄणां पापनाशनाः ।

सुखदो धनदश्चान्यो धर्मदोऽन्यश्च भूतिदः ।।४७

पितॄणां कथ्यते चैतत्तथा गणचतुष्टयम् ।

एकत्रिंशत्पितृगणा यैर्व्याप्तमखिलं जगत् ।।

ते मेऽनुतृप्तास्तुष्यन्तु यच्छन्तु च सदा हितम् ।।४८

इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे रौच्यमन्वन्तरे रुच्युपाख्याने

पितृस्तवनं नाम त्रिनवतितमोऽध्यायः ।९३ ।

94

अथ चतुर्नवतितमोऽध्यायः

पितृवरप्रदानवर्णनम्

मार्कण्डेय उवाच

एवं तु स्तुवतस्तस्य तेजसो राशिरुच्छ्रितः ।

प्रादुर्बभूव सहसा गगनव्याप्तिकारकः ।।१

तद्दृष्ट्वा सुमहत्तेजः समासाद्य स्थितं जगत् ।

जानुभ्यामवनिं गत्वा रुचिः स्तोत्रमिदं जगौ ।।२

रुचिरुवाच

अमूर्तानां च मूर्तानां पितॄणां दीप्ततेजसाम् ।

नमस्यामि सदा तेषां ध्यानिनां दिव्यचक्षुषाम् ।।३

इन्द्रादीनां च नेतारो दक्षमारीचयोस्तथा ।

सप्तर्षीणां तथान्येषां तान्नमस्यामि कामदान् ।।४

मन्वादीनां मुनीन्द्राणां सूर्याचन्द्रमसोस्तथा ।

तान्नमस्याम्यहं सर्वान्पितरश्चार्णवेषु ये ।।५

नक्षत्राणां ग्रहाणां च वाय्वग्न्योर्नभसस्तथा ।

द्यावापृथिव्योश्च तथा नमस्यामि कृताञ्जलिः ।।६

देवर्षीणां ग्रहाणां च सर्वलोकनमस्कृतान् ।

अक्षय्यस्य सदा दातॄन्नमस्येऽहं कृताञ्जलिः ।।७

प्रजापतेः कश्यपाय सोमाय वरुणाय च ।

योगेश्वरेभ्यश्च सदा नमस्यामि कृताञ्जलिः ।।८

नमो गणेभ्यः सप्तभ्यस्तथा लोकेषु सप्तसु ।

स्वयंभुवे नमस्यामि ब्रह्मणे योगचक्षुषे ।।९

सोमाधारान्पितृगणान्योगमूर्तिधरांस्तथा ।

नमस्यामि तथा सोमं पितरं जगतामहम् ।।94.१०

अग्निरूपांस्तथैवान्यान्नमस्यामि पितॄनहम् ।

अग्नीषोममयं विश्वं यत एतदशेषतः ।।११

ये तु तेजसि ये चैते सोमसूर्याग्निमूर्त्तयः ।

जगत्स्वरूपिणश्चैव तथा ब्रह्मस्वरूपिणः ।।१२

तेभ्योऽखिलेभ्यो योगिभ्यः पितृभ्यो यतमानसः ।

नमो नमो नमस्ते मे प्रसीदन्तु स्वधाभुजः ।।१३

मार्कण्डेय उवाच

एव स्तुतास्ततस्तेन तेजसा मुनिसत्तम ।

निश्चक्रमुस्तेऽपि ततो भासयन्तो दिशो दश ।।१४

निवेदितं च यत्तेन पुष्पगन्धानुलेपनम् ।

तद्भूषितानथ स तान्ददृशे पुरतः स्थितान् ।।१५

प्रणिपत्य पुनर्भक्त्या पुनरेव कृताञ्जलिः ।

नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यमित्याह पृथगादृतः ।।१६

ततः प्रसन्नाः पितरस्तमूचुर्मुनिसत्तमम् ।

वरं वृणीष्वेति स तानुवाचानतकन्धरः ।।१७

रुचिरुवाच

साम्प्रतं सर्गकर्तृत्वमादिष्टं ब्रह्मणा मम ।

सोऽहं पुत्रीमभीप्सामि धन्यां दिव्यां प्रजावतीम् ।।१८

पितर ऊचुः

अद्यैव सद्यः पत्नी ते भवत्वतिमनोरमा ।

तस्यां च पुत्रो भविता भवतो मनुरुत्तमः ।।१९

मन्वन्तराधिपो धीमांस्त्वन्नाम्नैवोपलक्षितः ।

रुचे रौच्य इति ख्यातिं यो यास्यति जगत्त्रये ।।94.२०

तस्यापि बहवः पुत्रा महाबलपराक्रमाः ।

भविष्यन्ति महात्मानः पृथिवीपरिपालकाः ।।२१

त्वं च प्रजापतिर्भूत्वा प्रजाः सृष्ट्वा चतुर्विधाः ।

क्षीणाधिकारो धर्मज्ञ ततः सिद्धिमवाप्स्यसि ।।२२

स्तोत्रेणानेन च नरो योऽस्मांस्तोष्यति भक्तितः ।

तस्य तुष्टा वयं भोगानात्मज्ञानं तथोत्तमम् ।।२३

शरीरारोग्यमर्थं च पुत्रपौत्रादिकं तथा ।

प्रदास्यामो न सन्देहो यच्चान्यदभिवाञ्छितम् ।।२४

तस्मात्पुण्यफलं लोके वाञ्छद्भिः सततं नरैः ।

पितॄणां चाक्षया तृप्तिं स्तव्याः स्तोत्रेण मानवैः ।।२५

वाञ्छद्भिः सततं स्तव्याः स्तोत्रेणानेन वै यतः ।

श्राद्धे च इमं भक्त्या अस्मत्प्रीतिकरं स्तवम् ।।२६

पठिष्यन्ति द्विजाग्र्याणां भुञ्जतां पुरतः स्थितः ।

स्तोत्रश्रवणसम्प्रीत्या सन्निधाने परे कृते ।।२७

अस्माकमक्षयं श्राद्धं तद्भविष्यत्यसंशयम् ।

यद्यप्यश्रोत्रियं श्राद्धं यद्यप्युपहतं भवेत् ।।२८

अन्यायोपात्तवित्तेन यदि वा कृतमन्यथा ।

अश्राद्धार्हैरुपहतैरुपहारैस्तथा कृतम् ।।२९

अकालेऽप्यथवाऽदेशे विधिहीनमथापि वा ।

अश्रद्धया वा पुरुषैर्दम्भमाश्रित्य वा कृतम् ।।94.३०

अस्माकं तृप्तये श्राद्धं तथाप्येतदुदीरणात् ।

यत्रैतत्पठ्यते श्राद्धे स्तोत्रमस्मत्सुखावहम् ।।३१

अस्माकं जायते तृप्तिस्तत्र द्वादशवार्षिकी ।

हेमन्ते द्वादशाब्दानि तृप्तिमेतत्प्रयच्छति ।।३२

शिशिरे द्विगुणाब्दांश्च तृप्तिं स्तोत्रमिदं शुभम् ।

वसन्ते षोडश समास्तृप्तये श्राद्धकर्मणि ।।३३

ग्रीष्मे षोडशैवैतत्पठितं तृप्तिकारकम् ।

विकलेऽपि कृते श्राद्धे स्तोत्रेणानेन साधिते ।।३४

वर्षासु तृप्तिरस्माकमक्षया जायते रुचे ।

शरत्कालेऽपि पठितं श्राद्धकाले प्रयच्छति ।।३५

अस्माकमेतत्पुरुषस्तृप्तिं पञ्चदशाब्दिकीम् ।

यस्मिन्गृहे च लिखितमेतत्तिष्ठति नित्यदा ।।३६

सन्निधानं कृते श्राद्धे तत्रास्माकं भविष्यति ।

तस्मादेतत्त्वया श्राद्धे विप्राणां भुञ्जतः पुरः ।।३७

श्रवणीयं महाभाग अस्माकं पुष्टिहेतुकम् ।

इत्युक्त्वा पितरस्तस्य स्वर्गता मुनिसत्तम ।।३८

इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे रौच्ये मन्वन्तरे पितृवरप्रदानं नाम

चतुर्नवतितमोऽध्यायः ।९४ ।

95

अथ पञ्चनवतितमोऽध्यायः

मालिनीपरिणयवर्णनम्

मार्कण्डेय उवाच

ततस्तस्मान्नदीमध्यात्समुत्तस्थौ मनोरमा ।

प्रम्लोचा नाम तन्वङ्गी तत्समीपे वराप्सराः ।।१

सा चोवाच महात्मानं रुचिं सुमधुराक्षरम् ।

प्रश्रयावनता सुभ्रूः प्रम्लोचा वै वराप्सराः ।।२

अतीव रूपिणी कन्या मत्सुता तपतां वर ।

जाता वरुणपुत्रेण पुष्करेण महात्मना ।।३

तां गृहाण मया दत्तां भार्यार्थे वरवर्णिनीम् ।

मनुर्महामतिस्तस्यां समुत्पस्यति ते सुतः ।।४

मार्कण्डेय उवाच

तथेति तेन साऽप्युक्ता तस्मात्तोयाद्वपुष्मतीम् ।

उज्जहार ततः कन्यां मालिनी नाम नामतः ।।५

नद्याश्च पुलिने तस्मिन्स रुचिर्मुनिसत्तमः ।

जग्राह पाणिं विधिवत्समानाय्य महामुनीन् ।।६

तस्यां तस्य सुतो जज्ञे महावीर्यो महामतिः ।

रौच्योऽभवत्पितुर्नाम्ना ख्यातोऽत्र वसुधातले ।।७

तस्य मन्वन्तरे देवास्तथा सप्तर्षयश्च ये ।
तनयाश्च नृपाश्चैव ते सम्यक्कथितास्तव ।।८
धर्मवृद्धिस्तथारोग्यं धनधान्यसुतोद्भवः ।
नृणां भवत्यसन्दिग्धमस्मिन्मन्वन्तरे श्रुते ।।९
पितृस्तवं तथा श्रुत्वा पितॄणां च तथा गणान् ।
सर्वान्कामानवाप्नोति तत्प्रसादान्महामुने ।।95.१०
इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे मालिनीपरिणयो नाम
पञ्चनवतितमोऽध्यायः ।९५ ।
।।
इति रौच्यमन्वन्तरं समाप्तम् ।।

About this digital edition